

Kunt u zich kort voorstellen? Uw naam, geboortedatum en waar u bent opgegroeid?

Mijn naam is Camille Weiler. Ik ben hier in Noertrange geboren op 11.09.1935. Ik ben waarschijnlijk de laatste persoon die hier in het dorp geboren is, de anderen zijn in het ziekenhuis geboren. Ik heb mijn hele leven hier doorgebracht.

Kunt u in het kort uw ouders voorstellen? Hun naam en beroep?

Mijn vader heette Theodore Weiler. Hij werd geboren in 1909 en runde onze boerderij. Mijn moeder heette Thérèse Reis. Zij is geboren in 1900. Ze hebben hun hele leven onze boerderij gerund.

Kunt u uw broers en zussen even voorstellen?

Mijn jongste broer Jos Weiler is geboren in 1940. Mijn zus Lydie of Lydia Weiler is geboren in 1937. Helaas is zij reeds overleden. Ik ben geboren in 1935 en ben dus de oudste van de drie kinderen.

Wie speelde een grote rol in uw kindertijd en dagelijks leven?

Dat is een makkelijke vraag, dat was onze moeder. Ze was er altijd en onze contactpersoon. Ze was altijd bij ons in de buurt voor een lange tijd. Onze vader moest werken, de boerderij beheren. Daarom was onze moeder alles voor ons.

Hoe oud was u toen de Wehrmacht Luxemburg binnen marcheerde en kunt u zich die dag persoonlijk nog herinneren?

Ik kan me nog herinneren dat er plotseling 10-12 prachtige paarden aan een tuinhek midden in het dorp waren vastgebonden. Toen ik terugkwam van school, waren de paarden weg. Ik zag geen soldaten, niets. Je moet weten dat als er ergens iets gebeurde, onze ouders ons beschermden. Altijd aan de veilige kant.

Wat veranderde er specifiek voor u en uw familie in het dagelijks leven als gevolg van de Duitse bezetting?

Ten eerste moest ik de "C" veranderen. Ik stond geregistreerd als "Camille" met een C. Toen kwam het bevel dat de C vervangen moest worden door een K. 's Avonds moest alles verduisterd worden, de stallen, de huizen. Elk dorp had zijn eigen dorpsburgemeester. Niet zoals tegenwoordig, waar één burgemeester voor een gemeente zorgt. Dit was een man die alleen verantwoordelijk was voor Noertrange. Hij moest ervoor zorgen dat alles werd verduisterd. Vanwege de vliegtuigen die overvlogen tijdens de oorlog. Ze lieten veel bommen vallen boven Duitsland. De burgemeester was een heel aardige man. Iemand moest het werk doen. Hij deed niemand kwaad. Hij had een chef uit Wiltz. Die reed 's avonds op een motor door de dorpen om te controleren of de dorpsburgemeesters hun werk goed deden. De dorpsburgemeester had naast de verduistering nog een andere verantwoordelijkheid. Omdat er zoveel vliegtuigen langsvlogen en soms bommen lieten vallen - zoals hier beneden in het dorp, tussen Noertrange en Winseler, waar twee bommen waren gevallen - had er brand kunnen uitbreken. Daarom moest de dorpsburgemeester ervoor zorgen dat er 's nachts altijd twee mannen op wacht stonden. Zij moesten wakker blijven, om in de gaten te houden of er ergens brand uitbrak en onmiddellijk ter plaatse zijn. Ons brandbestrijdingssysteem was toen nog niet zo perfect als nu.

Is er iets veranderd op school?

We hadden alleen 's morgens school, tot 12:30. In de middag hadden we vrije tijd.

Hoe was het met de talen?

Geen spoor van Frans. We leerden alleen Duits en rekenen.

Hoe was het bij de Hitlerjugend? Maakte u er deel van uit?

Dat is een heel goede vraag. We hadden destijds een lerares die de Hitlerjugend voor ons aanpreef. Ze zei dat het zo geweldig was en dat we naar zomerkampen zouden gaan, sporten, enz. Ze beloofde ons de hemel. Ik kwam thuis en vertelde het euforisch aan mijn moeder. Ik vond het vreemd dat ze noch voor noch tegen was. Ik begreep de wereld niet meer. Anders had ze altijd een duidelijke mening. Hier wilde ze geen partij kiezen. Natuurlijk werd ons dat op school aangeprezen. Ik kon bijna niet wachten tot mijn 10de verjaardag, zodat ik bij de Hitlerjugend kon. Godzijdank kwam het niet zover.

Hoe was de voedselvoorziening tijdens de oorlog? Had u altijd genoeg te eten?

Ja, omdat mijn ouders een boerderij hadden. We aten veel van onze eigen aardappelen en eieren. We hadden ook vee in de schuur. Soms werd er een varken meer geslacht dan wat er op de rantsoenkaart stond. Tijdens de oorlog waren er rantsoenbonnen, dat wil zeggen dat je maar recht had op een bepaalde hoeveelheid vlees. Maar omdat dat niet genoeg was, moest mijn vader soms dingen doen die - hoe zal ik het zeggen - niet helemaal netjes waren. Ik kan je daar een verhaal over vertellen. Als er zwart geslacht werd, werden mijn zusje en ik, soms ook mijn broertje, naar buiten geroepen. We kregen dan te horen: "Ga naar buiten en schreeuw!" Anders moesten we altijd stil zijn, aan tafel, overal. En opeens moesten we buiten schreeuwen. Het duurde lang, voordat we wisten waarom. Voor het geval het slachten van de varkens fout ging. Ze werden vooraf bewusteloos geslagen. Als ze niet op de juiste plek werden geraakt, schreeuwden ze. De stemmen van de kinderen buiten en de varkens in de schuur klonken ongeveer hetzelfde. Daarom was het moeilijk te zeggen, of ze zwart werden geslacht. Plotseling kwamen onze ouders dan en riepen ons binnen. Zoals ik al zei, waren er van die rantsoenbonnen en tijdens het reguliere slachten kwam er iemand controleren, een dierenarts uit Wiltz. Het vlees werd gewogen. Hij zag dan, hoeveel er geslacht was. De man controleerde streng, want hij moest zijn werk doen, want hij werd zelf gecontroleerd.

Wat vond u van de sfeer tijdens de Duitse bezetting? Veranderde het in de loop van de vijf jaar?

Het werd nog erger toen de Gauleiter de dienstplicht van de ene op de andere dag invoerde. De mensen werden echt - hoe zal ik het zeggen ... het was een zwarte dag voor de Luxemburgers toen hun zonen plotseling de Wehrmacht in moesten gaan.

Dus dit was een stemming vol angst ..of wat precies?

Angst. Het naziregime dreigde dat degenen die niet meewerkten zouden worden gedeporteerd. Onze ouders waren 's avonds altijd bang of we de volgende dag thuis nog wel wakker zouden worden. De deportaties vonden altijd heel vroeg in de ochtend plaats. De mensen waren dan nog allemaal thuis en ze haalden ze allemaal samen op. Om 4 of 5 uur 's ochtends kwamen de nazi's en deporteerden hele families. Er was altijd een zekere angst.

Heeft u tijdens de oorlog in uw dagelijks leven te maken gehad met verzet of collaboratie?

Ik was me ervan bewust, zonder het te weten. Onze ouders, familieleden en kennissen zorgden ervoor dat wij kinderen niets te weten kwamen. Want kinderen en gekken vertellen de waarheid. Het zou voor de bezetter gemakkelijk zijn geweest om van de kinderen te weten te komen, wat er thuis aan de hand was. Of ze stuurden ons weg als ze praatten of ze spraken altijd tussen de regels door, zodat we niet begrepen wat er aan de hand was.

Op 30 augustus 1942 werd in Luxemburg de dienstplicht ingevoerd. Herinnert u zich die dag?

Ik herinner me dat de man uit Wiltz op de motor door de dorpen raasde met een luidspreker. Hij kondigde aan dat degenen die zich zouden verzetten voor een tribunaal gebracht zouden worden. De boer had het makkelijk, hij ging naar zijn veld. Maar de mensen in de kantoren moesten aan het werk. Anders zou er hetzelfde met hen zijn gebeurd als met de leraren in Wiltz.

U heeft het nu over de staking in Wiltz gehad. Heeft u er hier in het naburige dorp iets van gemerkt? Was u zelf in Wiltz? Wat is er gebeurd?

We waren niet in Wiltz, maar we leerden al snel dat de arbeiders weigerden te werken, dat ze niet naar de fabriek gingen. De leraren gaven ook geen les. Dat deed snel de ronde.

We hadden het net over gedwongen rekrutering. Uw vader verborg ook twee mannen, nietwaar?

Ja, daarom werd er zwart geslacht waarover ik je in het begin vertelde. Bij een ouder gezin uit Wiltz dat geen kinderen had waren twee mannen ondergedoken. Die hadden niet genoeg rantsoenkaarten. Ze moesten de twee mannen te eten geven. Ik weet niet of mijn vader zich had ingezet, maar in ieder geval hielp hij deze mensen met vlees en aardappelen, om de twee jonge jongens er door te krijgen.

En het was meteen duidelijk voor uw vader dat hij zou helpen? Hij bracht immers zichzelf in gevaar.

Dat klopt. Laat me je een ander verhaal vertellen. Er werd ook zwart geslacht en elk huishouden kreeg een half varken. Een van hen was zo slim dat hij over zijn mond wreef en tegen de waard zei: "Mmm, ik heb een varken gekregen van Weiler uit Noertrange!" Er zaten er een paar te luisteren. Het duurde niet lang of ze kwamen voor mijn vader, op een motor met zijspan. Hij vertelde hun een leugen, natuurlijk, dat hij het geld nodig had. Maar dat was niet waar, het was een gunst geweest. Hij werd op de vingers getikt.

Kunt u vertellen over de aanval op de Ideal-leerfabriek in Wiltz?

In die tijd werd er nog boomschors voor het looien gewonnen. Niet zoals tegenwoordig met elektrische zagen. In die tijd werden alle palen naar het dorp gebracht en op een stapel gelegd. De zoon van de buurman en ik speelden op deze palen, het was mooi weer. Plotseling kwamen er twee vliegtuigen en werd er geschoten. We konden niet snel genoeg van de stapel af komen om te schuilen. Dat was het verhaal met de fabriek. Ze draaiden om en kwamen terug om de fabriek een tweede keer aan te vallen. Op het kruispunt, voordat je bij de tweebaansweg komt, stond tijdens de oorlog een luchtafweergeschut, wat we niet wisten. Plotseling was de lucht vol vliegtuigen en het luchtafweer begon te vuren. De twee jagers - sportievere, kleinere vliegtuigen - zoemden plotseling op een andere toon. We dachten dat ze geraakt waren. Maar dat waren ze niet. De twee draaiden terug en stegen op. En de flak viel stil.

Hoe hebt u de bevrijding in september 1944 ervaren? Herinnert u zich die dag?

We hadden een geestelijke die erg van muziek en zang hield. Toen de Amerikanen kwamen, liet hij een vrijheidsboom opzetten in het centrum van het dorp. De dorpingen hielpen hem. Het was een hoge dennenboom met vlaggen en een luidspreker erop. Er werden Luxemburgse liederen gespeeld. Toen de Duitsers later terugkwamen, zochten ze onze priester. Gelukkig was hij op tijd verdwenen, anders was het voor hem te laat geweest. Natuurlijk waren de mensen euforisch. Maar net zo teleurgesteld toen de Duitsers terugkwamen. Toen de Amerikanen voor het eerst kwamen, viel er een V1 in het bos tussen Derenbach en Eschweiler terwijl we nog

sliepen. We vielen uit bed, de ramen vlogen aan diggelen, de huizen schudden. En het bos lag in puin. Deze V1 moet afgewaald zijn, want het was niet de bedoeling dat hij daar in het bos zou ontploffen. Maar dat was ongelooflijk veel lawaai.

Toen begon het Ardennenoffensief. Waar en hoe hebt u die meegemaakt?

Plotseling kregen we te horen dat de Duitsers eraan kwamen en de grens al waren overgestoken. We laadden snel een paardenkar in en reden naar Doncols en vervolgens naar Tarchamps. "Waar gaan jullie heen?" - "Naar Bastogne." - "Het heeft geen zin. De Duitsers zijn er al." Dus bleven we een paar dagen in Tarchamps, waar de Duitsers al op zoek waren naar jonge mannen en paarden. Mijn vader, mijn neef en iemand anders kwamen 's nachts naar ons huis en verstopten zich overdag in een schuur buiten het dorp, zodat de Duitsers hen niet zouden vinden. Op een gegeven moment zeiden ze: "We kunnen hier ook niet blijven." De Duitsers hadden onze paarden in Tarchamps in beslag genomen, maar lieten ons toch met paard en wagen naar huis gaan. Toen werd het paard losgemaakt en bracht de soldaat het terug naar Tarchamps. Toen waren de paarden weg. Toen zaten we hier in de kelder. Ik kan me nog herinneren dat er een bord in het dorp stond met "Schade". Ik had het al van beneden gezien, maar ik begreep het niet. En het bord wees ook naar ons huis. Ik dacht er niets van, totdat ik me realiseerde dat de officier die zijn intrek had genomen in ons huis "Schade" heette. Hij had zich gevestigd in de woonkamer aan de achterkant. In de gang hadden ze blokken in een zig-zag opgesteld, zodat de splinters hen niet zouden raken. Ze hadden zich goed beveiligd. We lagen op de aardappels in de kelder tijdens het Rundstedt-offensief. Het fornuis stond in het washok, dus woonden we alleen in de kelder en het washok. Mijn vader ging op een gegeven moment naar de officier in de woonkamer. Toen hij de kast opende, zag hij zijn hammen liggen. Hij nam er een en de officier protesteerde dat ze in beslag waren genomen. Hij zei dat het voor zijn kinderen was en bracht het naar ons in het washok. Toen begon het offensief pas echt. De Duitsers wilden een bunker bouwen bij de ingang van het dorp. Het moest een commandopost worden. Ze hadden een diep gat gegraven. Alles moest worden bedekt met dennenbomen, blik en aarde. Maar wat gebeurde er? Over het huis vlogen 5-6 granaten tegelijk in het gat. Iedereen die daar stond stierf. Toen zeiden ze dat er verraad was in Noertrange. Toen kwamen ze en gooiden ons allemaal uit de kelder. Ik herinner me dat we over *d'Louh* - waar nu het vliegveld is - met een slee als een kudde schapen over het open veld trokken. De Duitsers hadden lakens meegenomen, waarin ze een gat hadden geknipt. Die gebruikten ze om zich te camoufleren in de hoge sneeuw. Zo konden de Amerikanen hen niet zien. We liepen daar in de kleren - of eigenlijk vodden - die we aanhadden. Er werd overal om ons heen geschoten, maar we bleven ongedeerd. We gingen naar Erpeldange naar een kelder. Toen was het vee er nog. Mijn vader kwam eens per dag door het dal om het vee te voeren en te drenken. Op een dag was er geen vee meer. Hij ging naar de officier en vroeg waar zijn vee was. Hij antwoordde: "We hebben ze in veiligheid gebracht." Mijn vader zei echter dat de dikke stier er nog was en vroeg, waarom ze hem niet hadden meegenomen. Hij begreep niet, dat twee stieren niet met elkaar overweg konden. Dat had hij niet moeten zeggen. De officier riep zijn soldaten en mijn vader besefte dat hij in de problemen zat. Hij rende de stal in en toen de kelder in. Daar lagen de kleine aardappels - ze werden varkens aardappels genoemd, omdat ze werden gebruikt om de varkens te voeren - in een piramide opgestapeld. Hij sprong in de stapel aardappelen en de aardappelen rolden over hem heen tot ze hem helemaal bedekten. Onder de Duitsers waren er echter ook goede. De soldaten kwamen aanrennen en één zei: "O jee, hij is allang weg." Hoewel hij 5 meter dieper in de aardappels zat. Toen hij in Erpeldange bij ons terugkwam, zei hij dat hij niet meer weg hoefde, omdat er geen vee meer was. Ze hadden alles geslacht.

Kunt u ons iets vertellen over uw leven in de kelder? Of het nu hier in Noertrange was of in Erpeldange. Hoe was uw dagelijkse leven?

We hebben gebeden. Er was niets te doen. Af en toe kwamen de soldaten naar onze haard om hun sokken - eigenlijk waren het geen echte sokken, maar lappen - een beetje te drogen. Ze hadden zere voeten.

Welke rol speelde het geloof tijdens de oorlog?

Toen we in de kelder zaten en de granaten de huizen deden schudden, grepen velen naar de rozenkrans. Dat was de enige hoop van de mensen. Ze baden dat het snel voorbij zou zijn. Als de granaten insloegen, trok mijn vader de deken over mijn hoofd. Zodat ik zou slapen en het niet zou horen. Maar het werd zo warm onder de deken! En dan wurmde ik me er weer uit. Naast de schuur stond opeens een Duitse radiowagen. Op het weggetje naar de schuur hadden de Duitsers een grote antenne neergezet. Die stond daar een paar dagen, totdat de Duitsers op een gegeven moment begonnen uit te zenden. Het duurde niet lang of de Amerikanen kregen er lucht van en vuurden. We hadden drie dikke kersenbomen achter het huis, ze zagen er achteraf uit als wasrekken. En dan de schuur, de antenne, de auto. Toen ze elektriciteit gingen produceren en begonnen uit te zenden, werden ze snel ontdekt door de Amerikanen. Toen het echt op gang kwam in Bastogne, en bij de Schumann hier, kwam er een konvooi met paarden, karren, munitie, van alles en nog wat. Opeens hadden de Amerikanen dat ook ontdekt. Dus brachten ze zware artillerie. Er was een enorme knal. En daarna... werden de paarden van de weg getrokken op een zandpad zodat het verkeer kon passeren. Omdat we geen paarden meer hadden, hadden mijn vader en een andere boer braak liggend land aan de andere kant van de weg. De weg was onbegaanbaar vanwege de vele dode paarden. Aan de andere kant stonden kapotte auto's en karren. Ze trokken de paarden in een gat. En toen vonden ze een soldaat tussen de paarden. Hij werd netjes naast het gat gelegd. Dit zijn dingen die je meeneemt naar je graf.

Hoe heeft u de uiteindelijke bevrijding van Luxemburg in 1945 ervaren?

We hadden het gevoel dat de eersten die kwamen, uit de gevangenis kwamen. Het waren halve wilden. Clack, clack, clack, ze schoten gewoon in de rondte. Ze kwamen uit Sing Sing. Het leuke was dat we toen voor het eerst chocolade kregen. Het was deze donkere chocolade verpakt in waspapier. En kauwgom. Dat vonden we geweldig.

Welke herinneringen heeft u uit de onmiddellijke naoorlogse periode?

Mijn vader reed op zijn fiets naar het zuiden, om vee en paarden te vinden. Wie anders zou het land hier weer op orde hebben gebracht? We moesten het dak snel dichtmaken. Er waren schermutselingen, omdat iedereen de eerste wilde zijn. Toch was er toen meer eenheid dan nu. Mensen hielpen elkaar.

Hoe zou u uw huis na de oorlog omschrijven? Hoe was Noertrange?

De kern van het dorp zag er niet goed uit. Er was één mooi huis, dat van de familie Winandy, dat niet veel geleden had. Maar in de dorpskern en hier waren de huizen niet meer bewoonbaar. Er werden arbeiders van de ijzerfabriek gestuurd, waaronder timmerlieden en steenhouwers. Sommigen legden metalen platen op de daken. De mensen waren blij met een dicht dak. We wilden erg graag schieten. We droegen van die broeken, waarin we karabijnen verstopten. Dan kon je je knie niet buigen. Een vrouw zei: "Als een van hen een stijve knie heeft, moet je oppassen. Dan gebeurt er weer ergens iets." Dan gingen we schieten. Het is moeilijk te geloven dat ons nooit iets is overkomen. We begrepen er niets van. We pakten de granaten die nog overal lagen. De dennenbomen waren kniehoog afgezaagd zodat er geen

auto's door konden. Toen nam een van ons de granaat, de ander de huls. We legden hem op de boomstronk en draaiden de granaat van de huls tot we het buskruit hadden. We maakten een gat in de bodem van de huls met een kleine spijker en vulden het met buskruit. We bevestigden de kleine zakjes poeder aan de bovenkant en tikten de huls weer dicht. Daarna stopten we de kruitstaafjes in het gat aan de onderkant en stapten er met onze voet op. Het mocht niet branden, alleen sissen. En dan: "Bang". In Schleif was er een brug over de Wiltz. De Duitsers noemden het de "Duivelsbrug". Ze noemden hem zo, omdat elke keer als ze hem repareerden en de paarden en wagens weer konden oversteken, de Amerikanen hem weer kapotschoten. Toen de oorlog voorbij was en de Amerikanen hier waren, hadden we nog geen school. We hadden een kleine handkar, waarmee we voortdurend signaalpatronen uit Schleif mee brachten. De ouderen hadden signaalpistolen en wij organiseerden vuurwerk. We brachten hen de munitie en zij schoten. Plotseling zagen we beneden in het dorp iets oplichten en gingen we kijken. Er lag gerst naast een schuur waar zo'n signaalster in was gevallen en vlam had gevat. We renden naar de eigenaar. Ik zal je zijn naam niet vertellen. "Het staat in brand!" "Laat het branden," antwoordde hij. "Maar het is bij jullie!" Toen moest plotseling iedereen het huis uit!

Hoe kunt u verwerken dat u als kind zoveel wrede dingen in de oorlog hebt gezien?

Dat kun je niet verwerken. Ik krijg het beeld niet uit mijn hoofd dat er 5 zelfgemaakte doodskisten stonden waar vroeger ons vee stond. Gemaakt van houten planken, omdat er niets anders meer was. En mijn vaders broer lag in een zak, verscheurd door granaten. Natuurlijk keek ik ernaar. Hoofd, arm en schouder in een zak. Dat waren vreselijke beelden. Er woonden twee oudere mensen in het huis aan de overkant. De vrouw kwam naar ons toe en vroeg mijn moeder of ze niets had, haar man bloedde dood. Hij had een splinter in zijn hoofd gekregen. Mijn moeder gaf haar kussens, dit en dat. Maar het lukte haar niet om het bloeden te stoppen. De man stierf en we namen zijn vrouw in huis. Mijn moeder stuurde me naar haar bed. "Ga naar boven en kijk naar oma." Ik zat bij oma, toen ze plotseling stopte met ademen. Ik rende naar mijn moeder: "Kom naar boven, oma ademt niet meer!" Ze volgde me en vertelde me dat de oma dood was. Deze indrukken ... Ik kan je vandaag nog precies laten zien, waar het bed was waar de vrouw stierf. Dat neem je mee in je graf, dat krijg je niet meer uit je hoofd.

Welke gedachten gaan er door u heen als u terugdenkt aan de oorlog vanuit het perspectief van nu?

Ik heb medelijden met de mensen die hierdoor getroffen worden. Moeders met hun kinderen die zichzelf niet kunnen helpen. Het is onbeschrijfelijk. Zoiets als dit had nooit meer mogen gebeuren. Als je het mij enige tijd geleden had gevraagd, had ik nooit geloofd dat zoiets nog eens zou gebeuren in Europa. Moeders en kinderen.